



Zpráva o šetření ve věci výkonu kolizního opatrovnictví a sociálně-právní ochrany sourozenců Adama, Bedřicha a Evy

Na veřejného ochránce práv se obrátila paní A., bytem na adrese xxx. Nebyla spokojena s postupem Úřadu městské části Praha 6 (OSPOD) jako kolizního opatrovníka a místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany jejích dětí Adama, Bedřicha a Evy.

Od 1. 2. 2023 jsem převzal vyřizování podnětu.¹ V rámci šetření jsem se zaměřil na následující oblasti:

- vyhodnocení dětí jako ohrožených ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí,²
- dodržování participačních práv dětí,
- podání návrhu na svěření Adama do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP),
- komunikaci OSPOD s rodiči a nestrannost postupu OSPOD,
- vedení spisové dokumentace.

V posuzovaném období probíhalo mnoho soudních řízení.³ Všechna jsou již delší dobu meritorně rozhodnuta soudem, proto jsem se zaměřil při posuzování výkonu kolizního opatrovnictví výhradně na dodržování participačních práv dětí. Ta považuji za zásadní. Zároveň OSPOD může moje závěry zohlednit ve své další praxi (ať již v tomto, či v obdobných případech).

A. Shrnutí závěrů

Po provedení šetření jsem dospěl k závěru, že **OSPOD pochybil**, když v oblasti:

(1) Vyhodnocování dětí jako ohrožených (v podrobnostech viz část C.1):

- nevyhodnotil minimálně Adama dříve jako ohrožené dítě;
- vyřadil Adama z evidence ohrožených dětí bezprostředně po jeho návratu ze ZDVOP do střídavé péče, ke které měl chlapec dlouhodobě výhrady;
- neprovedl vyhodnocení Adamaova ohrožení v návaznosti na jeho telefonát v den jeho dvanáctých narozenin.

(2) Participačních práv dětí (v podrobnostech viz část C.2):

- nehovořil s Adamem ani před jedním z rozhodnutí soudů o úpravě jeho péče v roce 2021;

1 Veřejný ochránce práv JUDr. Stanislav Křeček na mě přenesl některé oblasti své působnosti, mj. i oblast ochrany práv dětí (v souladu s ustanovením § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv).

2 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

3 Rodiče se domáhali meritorního rozhodnutí o péči, prozatímní úpravu péče a styku, určení místa bydliště a škol dětí. Dále soudy rozhodly o umístění Adama do ZDVOP a zrušení tohoto opatření. Ve většině případů pravomocně rozhodl až odvolací soud. Matka také neúspěšně opakovaně podala ústavní stížnost.



- nehovořil s Adamem poté, co jej k tomu vyzval soud; namísto toho OSPOD sdělil soudu, ať pohovor provede sám s tím, že se pohovoru zúčastní;
- nehovořil s Adamem bezprostředně po soudních rozhodnutích o úpravě jeho péče;
- neprojednal s Adamem jeho opakované výhrady k péči otce, jeho útěky z domácnosti či obsah dopisů postoupených školou;
- nehovořil s Adamem v březnu 2022 před tím, než podal návrh na jeho umístění do ZDVOP;
- odmítl v březnu 2023, aby Adam hovořil s bývalou sociální pracovnící, a nijak ho poté napřímo nekontaktoval;
- není ochoten provádět pohovory s dítětem v případě, že se dostaví v doprovodu pouze jednoho rodiče;
- nehovořil v průběhu dlouhotrvajícího sporu rodičů s dvojčaty.

(3) Podání návrhu na svěření Adama do ZDVOP (v podrobnostech viz část C.3):

- podal ukvapeně návrh na svěření Adama mimo rodinu.

(4) Vedení spisové dokumentace (v podrobnostech viz část C.5):

- vede na mnohých místech spisovou dokumentaci časově nesousledně;
- odmítl seznámit rodiče s obsahem Adamova dopisu postoupeného školou.

Naopak jsem nezaznamenal, že by OSPOD komunikoval s rodiči odlišně, stranil otci či mu poskytoval více prostoru (v podrobnostech viz část C.4).

B. Skutková zjištění

Po rozpadu manželství svěřil soud děti v červnu 2018 do výlučné péče matky a určil jejich styk s otcem. Na konci roku 2018 odvolací soud rozhodnutí změnil na rovnoměrnou střídavou péči se střídáním po týdnu.

Rodiče mají vzájemně velmi rozporuplné vztahy. Rovněž jejich výchovné styly jsou mírně odlišné. Nejsou schopni se domluvit na významných záležitostech dětí (volbě či změně školy, kroužků, trvalého pobytu či lékařů a dalších odborníků). Opakovaně o nich musel rozhodovat soud. Oba rodiče však podle znalců mají dobré výchovné předpoklady, rozvinutý a vřelý vztah s dětmi a zajišťují odpovídajícím způsobem jejich potřeby.

Matka podala v lednu 2020 nový návrh na svěření dětí do výlučné péče. Tvrdila, že se dětem zhoršil psychický stav. Největší problémy a projevy nevole k rovnoměrné střídavé péči se podle ní projevovaly u Adama. Péči otce zcela neodmítal, upřednostňoval však větší podíl matčiny péče.

V rámci tohoto řízení se Adam vyjádřil negativně o otci. Soud jeho vyjádření zhodnotil jako neodpovídající věku a nechal vypracovat znalecký posudek. Znalci na jaře 2021 připustili Adamovo vyhranění názorů ve prospěch matky. Zdůvodnili to však jeho nezralou osobností či nevědomým uspokojováním přání matky. Doporučili setrvání ve střídavé péči. Soud v červenci 2021 zamítl návrh matky. Rozhodnutí potvrdil v prosinci 2021 i odvolací soud. Soudy uvedly, že „*nezměněný názor dítěte není důvodem pro změnu úpravy poměrů*“.



Na podzim 2021 soud rovněž zamítl návrh matky na vydání předběžného opatření, kterým by Adama svěřil do matčiny výlučné péče. Matka návrh podala poté, co Adam utekl ze školy, aby nemusel přejít do péče otce.

V březnu 2022 Adam předal spolužákovi před školou dopisy pro pedagogy a sám odjel do jižních Čech. Tam bydlí rodiče nového manžela matky, kteří během dne ohlásili jeho nečekaný příjezd. Do té doby pátrala po Adamovi policie. Adam se odmítl vrátit do Prahy a jít k otci, chtěl raději do zařízení. Uvedl to na policii i na Městském úřadě Vimperk. OSPOD obratem podal soudu návrh na Adamovo umístění do ZDVOP. Zde Adam zůstal do konce školního roku, kdy sdělil soudkyni, že bude dodržovat střídavou péči.⁴

Až do března 2023 neměl OSPOD informace, že by obnovená střídavá péče nefungovala. V den svých dvanáctých narozenin zavolał Adam OSPOD. Svě bývalé sociální pracovníci sdělil, že si přeje vyjádřit se k uspořádání své péče, se kterým stále nesouhlasí.

C. Právní hodnocení

C.1 (Ne)vyhodnocení dětí jako ohrožených

OSPOD má povinnost pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o ohrožené dítě ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.⁵

Jako ohrožené dítě by měl OSPOD vyhodnotit mimo jiné dítě, jehož příznivý vývoj a chráněný zájem je ohrožen, nebo dítě, které se pravidelně dopouští útěků od rodičů.⁶

Podle odborné literatury je vždy potencionálně ohroženo ve svém vývoji dítě, které musí žít a fungovat uprostřed vyhrocených rodičovských vztahů. Dítě může být ohrožené i v případě, že rodič není schopen rozchod psychicky zpracovat a snaží se dítě vtáhnout do konfliktu s bývalým partnerem nebo ho v tomto konfliktu využívá jako nástroj.⁷ I v daných situacích by OSPOD měl důsledně dbát na to, jak se propisuje dění kolem dítěte do jeho jednání, chování a prožívání. K poruše chráněného zájmu dítěte přitom vůbec nemusí dojít a jako rizikové, a tudíž zasluhující si zvýšenou pozornost OSPOD, je nutné považovat ohrožení příznivého vývoje a chráněného zájmu dítěte. Ochrana oprávněných zájmů dítěte (v tomto případě práva na řádný příznivý vývoj dítěte) zde má větší význam než ochrana soukromí rodiny.⁸

4 Samostatně jsem se zabýval matčinou námitkou nevhodného chování soudkyně v daném soudním řízení, včetně komunikace s Adamem během červnového jiného soudního roku. Dospěl jsem k názoru, že se soudkyně chovala nevhodně – jednala s Adamem neohleduplně, necitlivě a nesrozumitelně. V jejím projevu se objevily prvky nátlaku, manipulace a přenášení zodpovědnosti na dítě za situaci, která je vyústěním komplikovaného rodičovského sporu. Jako nevhodné jsem označil také podmiňování Adamova souhlasu s respektováním střídavé péče hrozbou umístění do pěstounské rodiny, případně do ústavního zařízení. Viz zprávu o šetření ze dne 11. května 2023 sp. zn. 16869/2022/VOP/AK; dostupné v budoucnu z <https://eso.ochrance.cz>.

5 V souladu s § 10 odst. 3 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

6 V souladu s § 6 písm. a) body 2 a 3 a § 6 odst. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

7 ROGALEWICZOVÁ, R. a kol.. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 782.

8 Na dané pravidlo nedávno upozornil OSPOD i veřejný ochránce práv v rámci šetření vedeného pod sp. zn. 4684/2022/VOP/BJ – viz zprávu o šetření dostupnou z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11574>.



V případě Bedřicha a Evy prováděl OSPOD vyhodnocení jejich ohrožení v posuzovaném období celkem třikrát, a to v květnu 2019, červnu 2020 a březnu 2022. Ani v jednom případě je neoznačil za ohrožené děti.

U Adama vyhodnocoval OSPOD jeho ohrožení vícekrát.⁹ Z vyhodnocení je zřejmé, že:

- Adam opakovaně napsal dopisy různým subjektům, že není v péči otce spokojený a chtěl by upravit režim rovnoměrné střídavé péče,
- Adam několikrát utekl¹⁰ před přechodem do péče otce,
- Adam potřeboval dlouhodobou psychologickou či terapeutickou podporu, na což OSPOD opakovaně upozornil rodiče a soud,
- Adamovi rodiče nebyli schopni a ochotni se dohodnout na většině pro něj důležitých záležitostí (volba školy, bydliště, lékařů a dalších potřebných odborníků),
- panovaly pochybnosti o věrohodnosti jeho výpovědí, přičemž znalci připustili vyhranění jeho názorů ve prospěch matky a přejímání jejích názorů a postojů či nevědomé uspokojování jejích přání.

Mezi ohrožené děti ho OSPOD zařadil až na konci března 2022, kdy zároveň navrhl jeho umístění do ZDVOP. Po tříměsíčním pobytu a obnovení střídavé péče jej opět vyřadil z evidence ohrožených dětí.

Aktuálně (do konce dubna 2023) ho nevede ani jako dítě ohrožené, ani v souvislosti s výkonem kolizního opatrovnictví. Neučinil tak ani poté, co Adam kontaktoval OSPOD v den svých dvanáctých narozenin (v březnu 2023) s výhradami k současnému uspořádání jeho péče. Jeho bývalá sociální pracovnice mu v telefonu sdělila, že se může kdykoliv dostavit na OSPOD. Zároveň ho však upozornila, že s ním možná nebude hovořit ona. V minulosti jí totiž vedení OSPOD „odvolalo“ z jeho případu (v návaznosti na žádost otce). Adam uvedl, že s nikým jiným hovořit nechce. Vedoucí OSPOD následně e-mailem informovala rodiče a požádala je, aby „citlivě zmapovali rodinnou situaci a sdělili jí, zda bude třeba nějakého zásahu OSPOD“. Reagoval pouze otec, který uvedl, že funguje střídavá péče. Se synem si pomluvil a ví, že by chtěl větší podíl péče matky. Otec s tím však nesouhlasí. Matka se OSPOD neozvala. OSPOD chlapce více nekontaktoval. Nevyhodnocoval ani míru jeho ohrožení (do konce dubna 2023).

V této oblasti jsem dospěl k následujícím závěrům:

- **OSPOD pochybil, když dříve nevyhodnotil (minimálně) Adama jako ohrožené dítě. Mám za to, že to měl udělat nejpozději na podzim 2021.**

Je zřejmé, že Adam demonstrativně reagoval na neutěšenou rodinnou situaci a neshody mezi rodiči. Výše uvedené jasně dokumentuje, že hledal pomoc a řešení své situace. OSPOD mu s tím však byl jen minimálně nápomocen. Mám za to, že tímto přístupem OSPOD **neplnil povinnosti vyplývající z titulu místně příslušného OSPOD** a dlouhodobě vystupoval „pouze“

9 V květnu 2019, červnu 2020, říjnu 2021, listopadu 2021, a ve dnech 17. a 28. března 2023.

10 V prvních případech se jednalo o krátkodobé „útěky“ (např. nečekal na otce před školou, jak měl, vypnul si mobil a odešel se spolužákem, večer přišel k matce; odešel po škole na hřiště a schoval se tam v mobilní toaletě). V březnu 2022 odešel (místo do školy) na autobusovou zastávku a bez vědomí rodičů odjel z Prahy do jižních Čech k rodičům nového manžela matky.



jako kolizní opatrovník dětí. OSPOD se tak *de facto* vzdal možnosti **aktivně** vést rodiče k tomu, aby řádně plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, zajistili Adamovi potřebnou péči a pracovali na zklidnění rodinné atmosféry. Je patrné, že projednání s rodiči či doporučení OSPOD měla na zlepšení Adamovy situace jen minimální vliv. Důsledkem této nečinnosti byly podle mého názoru Adamovy útky a po posledním z nich pak jeho umístění do ZDVOP jako neutrálního prostředí.

- **OSPOD pochybil, když vyřadil Adama z evidence ohrožených dětí bezprostředně po jeho návratu ze ZDVOP do střídavé péče, k níž měl chlapec dlouhodobě výhrady.**
- **OSPOD pochybil, když neprovedl vyhodnocení Adamova ohrožení v návaznosti na jeho telefonát v den jeho dvanáctých narozenin.**

C.2 Participační práva dětí

Dítě schopné formulovat své vlastní názory má právo se pro účely sociálně-právní ochrany svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů.¹¹

Dítě má právo požádat OSPOD o pomoc při ochraně svého života a svých dalších práv. OSPOD je povinen mu ji poskytnout.¹²

OSPOD musí brát v úvahu názor dítěte, a to v závislosti na jeho věku, stupni rozumového vývoje a schopnosti formulovat vlastní názor.¹³ Zohlednit však musí, zda přání dítěte je v souladu s jeho nejlepšími zájmy se zřetelem ke všem okolnostem případu.

OSPOD jako kolizní opatrovník musí zajišťovat také participační práva dítěte v rámci soudního řízení. Mezi ta patří nejen zjišťování názorů dítěte, ale rovněž informování dítěte o průběhu, důsledcích a výsledku soudního řízení.¹⁴

C.2.1 Participační práva Adama

OSPOD s Adamem mluvil v dubnu 2019, kdy přišel na OSPOD s matkou. Sdělil, že není spokojen ve škole (navštěvoval 2. třídu základní školy). Jelikož mu otec nechtěl dovolit změnu školy, uvažoval o útěku nebo že „si něco udělá“.

V prosinci 2019 obdržel OSPOD dopis od školy, ve kterém Adam psal, že nechce být u otce, a popisoval, co se mu u něj nelíbí. OSPOD o dopisu informoval oba rodiče na osobní schůzce. S Adamem o obsahu dopisu nehovořil.

V únoru 2020 si soud vyžádal zprávu o poměrech dětí a provedení pohovoru s dětmi k navrhované změně jejich péče. OSPOD odvětil soudu, aby si s Adamem promluvil sám,

11 V souladu s § 8 odst. 1 a 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

12 V souladu s § 8 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Dané rovněž reflektuje závazek České republiky ohledně participačních práv dítěte vyplývající z článku 12 Úmluvy o právech dítěte, vyhlášené pod č. 104/1991 Sb.

13 V souladu s § 8 odst. 2 a 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a v souladu s participačními právy dítěte garantovanými v článku 12 odst. 1 a 2 Úmluvy o právech dítěte.

14 V souladu s článkem 12 Úmluvy o právech dítěte, článkem 6 Úmluvy o styku s dětmi, vyhlášené pod č. 91/2005 Sb. m. s., a § 8 odst. 2 a 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.



jelikož tak učinil již v řízení ukončeném v prosinci 2018.¹⁵ Soudu to zopakoval znovu v červnu 2020, kdy již soud jeho výzvu vyslyšel. OSPOD se pohovoru zúčastnil.¹⁶

V červnu 2020 přišel Adam s matkou na OSPOD. Sociální pracovnice s ním mluvila až poté, co matku důrazně upozornila, že není praxí OSPOD s dětmi hovořit bez přítomnosti obou rodičů.¹⁷ Danou praxi OSPOD potvrdila sociální pracovnice také zaměstnankyním Kanceláře veřejného ochránce práv během šetření.

V říjnu a listopadu 2021 Adam utekl ze školy předtím, než si ho měl vyzvednout otec. OSPOD s Adamem o těchto situacích nemluvil. Nestalo se tak ani poté, co Adam utekl znovu v březnu 2022 (kdy ve škole opět zanechal dopisy a sám odcestoval z Prahy do jižních Čech). Svůj názor však Adam vyjádřil na policii a Městském úřadě Vimperk. Následovalo Adamovo umístění do ZDVOP, kde ho OSPOD navštívil.

V květnu 2022 se Adam účastnil případové konference pořádané OSPOD. V červnu 2022 byla sociální pracovnice přítomná jednání v rámci jiného soudního roku, kterého se Adam účastnil.

V březnu 2023 Adam sám zavolal na OSPOD. OSPOD ho vyzval k osobnímu setkání, které však neproběhlo.

Nemohu konstatovat, že by OSPOD s Adamem nehovořil. Avšak vždy se jednalo o situace, kdy se Adam pohovoru sám dožadoval a OSPOD ho provedl s výhradami, případně se OSPOD účastnil pohovoru vedeného soudkyní. **Zjistil jsem však následující dílčí (přesto zásadní) pochybení při dodržování Adamových participačních práv:**

- **OSPOD pochybil, pokud nehovořil s Adamem ani před jedním z rozhodnutí soudů o úpravě jeho péče v roce 2021.**

Jako kolizní opatrovník přitom měl zjišťovat jeho názor a vysvětlit mu průběh soudního řízení, ve kterém ho zastupoval. Zdůrazňuji, že OSPOD nebyl vázán Adamovým přáním, pokud vyhodnotil, že je v rozporu s jeho nejlepšími zájmy.¹⁸ Soudu ho však měl sdělit a zdůvodnit, proč s ním jako kolizní opatrovník nesouzní.

- **OSPOD pochybil, pokud nehovořil s Adamem poté, co jej k tomu vyzval soud. Namísto toho OSPOD sdělil soudu, ať pohovor provede sám, a pohovoru se zúčastnil.**

OSPOD zřejmě pochyboval o věrohodnosti Adamových vyjádření. Proto chtěl, aby měl soud příležitost to sám posoudit. Mám však za to, že s Adamem předtím mohl sám hovořit, a posílit tak jeho důvěru v opatrovníka, který ho zastupuje v řízení. Stejně tak ho mohl

15 Ve vztahu k dvojčatům se OSPOD ani nevyjádřil, ani s nimi neprovedl pohovor.

16 Soudkyně poté vyjádřila domněnku, že Adamovo vyjádření neodpovídá projevu dítěte jeho věku. Nařídila proto vypracování znaleckých posudků.

17 Svědčí o tom i záznam z jednání, ve kterém je uvedeno: „Není standardní provádět pohovor s dítětem bez přítomnosti druhého rodiče. Do budoucna je nutné předem avizovat potřebu promluvit si, aby v termínu pohovoru a při jeho provedení mohl být i druhý rodič přítomen na půdě OSPOD.“

18 Obdobně to platí také pro obecní soudy, jak vyplývá mimo jiné z četné judikatury (např. nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4160/12 ze dne 23. dubna 2013 (bod 20), dostupného z <https://nalus.usoud.cz>, nebo rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. května 2006 ve věci *C. proti Finsku*, stížnost č. 18249/02, § 57–59, dostupného z <https://hudoc.echr.coe.int/>).



OSPOD upozornit, že navrhne soudu vypracování znaleckého posudku, a zdůvodnit mu svůj postoj.

- **OSPOD pochybil, pokud nehovořil s Adamem bezprostředně po soudních rozhodnutích o úpravě jeho péče.**

K tomu OSPOD mohl a měl přistoupit i v případě, že ho nevedl jako ohrožené dítě. Mezi jeho povinnosti v pozici kolizního opatrovníka totiž patří zajišťování participačních práv dětí v řízení. Tím je myšleno i informování dítěte o důsledcích a výsledku soudního řízení.

Pokud se tohoto úkolu neujal sám soud, měl ho OSPOD bezodkladně zastat. Zdůrazňuji, že OSPOD v tomto dlouhodobě vyhroceném rodičovském sporu, do kterého rodiče zatahují děti a ve kterém je výsledek řízení odlišný od přání dítěte, nemohl očekávat, že to budou rodiče, kdo Adamovi vysvětlí žádoucím způsobem výsledky a důsledky soudního řízení.

- **OSPOD pochybil, pokud neprojednal s Adamem jeho opakované výhrady k péči otce, jeho útěky z domácnosti či obsah dopisů postoupených školou.**

Ať si OSPOD myslel cokoli o důvodech Adamových tvrzení, měl s ním o nich mluvit, snažit se pochopit jeho pohnutky a nabídnout mu odpovídající pomoc. OSPOD to neudělal, čímž se zřekl své povinnosti být dítěti nápomocný, nechat ho vyjádřit se k záležitostem, které se ho dotýkají, jakož i sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku.¹⁹

Adam rozhodně není dítětem, se kterým by nebylo možné hovořit s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost. Zároveň se OSPOD nemůže zprostit této povinnosti odkazem na to, že vykonává „pouze“ kolizní opatrovnictví dítěte pro soudní řízení. Pokud je místně příslušným OSPOD (což v posuzovaném případě byl), musí rodině poskytovat poradenství a vyhodnocovat ohrožení dítěte. V rámci těchto úkonů rozhodně může a má komunikovat s dítětem. **Je evidentní, že Adamovy útěky a dopisy adresované různým subjektům byly jeho voláními o pozornost a pomoc. Chtěl, aby ho někdo vyslechl a věnoval mu pozornost. Mám za to, že OSPOD zcela selhal ve své úloze, když tomu volání pozornost nevěnoval.**

- **OSPOD pochybil, pokud nehovořil s Adamem v březnu 2022 předtím, než podal návrh na umístění do ZDVOP.**

OSPOD sice v tom okamžiku znal Adamův názor alespoň zprostředkovaně z jeho výpovědi na policii a od Městského úřadu Vimperk, kde sdělil, že než aby šel do péče otce, chce raději do zařízení. Dané sdělení však považuji pouze za projev Adamovy beznaděje a bezvýchodnosti jeho situace, neboť s ním nikdo odpovědný nemluvil o jiných řešeních.

- **OSPOD pochybil, pokud v březnu 2023 odmítl, aby Adam hovořil s bývalou sociální pracovnící a nijak ho poté napřímo nekontaktoval.**

Je evidentní, že se Adam obrátil na bývalou sociální pracovníci v den svých dvanáctých narozenin, neboť k ní měl důvěru. Zároveň jeho poslední sociální pracovníce je aktuálně na mateřské dovolené a s jinou poté nebyl v kontaktu. Na Adamově požadavku hovořit právě s danou pracovnící proto nespátřuji nic špatného. Nehledě na to, že vedoucí OSPOD potvrdila, že je zároveň příslušná i podle interních pravidel pro rozdělení práce na OSPOD.

¹⁹ V souladu s § 8 a 10 odst. 3 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.



Považuji za krajně nevstřícné, pokud OSPOD reagoval pouze tím, že zaslal e-mail rodičům. Zdůrazňuji, že dítě může kontaktovat OSPOD i bez jejich vědomí.²⁰ Navíc OSPOD nepřistoupil k žádným krokům ani poté, co se mu dostalo odpovědi pouze od otce, který navíc potvrdil, že nesouhlasí s Adamovým přáním změny (poměru) péče.

Zároveň zdůrazňuji, že hranice dvanácti let není pro tyto účely jakkoliv závazná. Jelikož i mladší dítě má právo se vyjádřit ke svým poměrům (k tomu více viz kapitulu C.2.2).

- **Jako zcela nevhodnou hodnotím praxi, když OSPOD není ochoten provádět pohovory s dítětem v případě, že se dostaví v doprovodu pouze jednoho rodiče.**

Rozumím snaze OSPOD vystupovat nestranně a nezavdávat příčiny pro možné stížnosti rodičů. **Způsob, který k tomu zvolil, však považuji za krajně nevhodný. Jednoznačně podkopává důvěru dítěte v OSPOD a odporuje zákonné úpravě. Nastavenou praxí OSPOD dochází k faktickému omezování práv dítěte – práva požádat o pomoc i bez vědomí rodičů a svobodně vyjádřit vlastní názory pro účely sociálně-právní ochrany.** Navíc, pokud se rodiče nejsou schopni shodnout na společném termínu (jak tomu bylo i v posuzovaném případě), může daná praxe rovněž bránit provedení pohovoru s dítětem či jeho včasnosti. Za ospravedlnění této praxe nepovažuji ani případné zdůvodnění, že má OSPOD podezření, že dítě je nebo může být jedním z rodičů manipulováno. Skutečnost, že OSPOD dítě vyslechne, totiž ještě neznamená, že bude následovat jeho názor bez další úvahy.

C.2.2 Participační práva mladších sourozenců

Nízký věk dětí sám o sobě nevyklučuje, aby se kolizní opatrovník s nimi seznámil, navázal kontakt, přímo se zajímal o jejich poměry a pokusil se zjistit jejich přání ohledně předmětu vedených soudních řízení. Pokud má OSPOD za to, že konkrétní dítě není dostatečně rozumově a volně vyspělé, aby s ním komunikoval, měl by svůj závěr zdůvodnit, krátce zaznamenat ve spisové dokumentaci a uvést také ve zprávě pro soud.²¹

Zdůrazňuji, že zákonná věková hranice dvanácti let²² slouží jako orientační a vyvratitelná domněnka. Na jejím základě se předpokládá, že dosáhne-li dítě tohoto věku, je schopno posoudit význam rozhodnutí vyplývajících ze soudního nebo správního řízení. To znamená, že jeho výpovědi a názoru by měli všichni přikládat větší váhu. Věk dvanácti let tedy představuje jakousi pomyslnou hranici pro určení dostatečné schopnosti chápat situaci. Zákonné ustanovení však nelze vykládat tak, že by OSPOD neměl hovořit s mladšími dětmi.

Pracovnice a pracovníci OSPOD musí umět hovořit i s dětmi mladšího věku tak, aby byl pohovor pro děti příjemný, bezpečný a srozumitelný. Pohovor by měl přinést OSPOD autentickou představu o tom, jak se dítě v rodině cítí, co a s kým dělá či co by rádo změnilo.

²⁰ V souladu s § 8 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

²¹ Šetřený OSPOD na tuto skutečnost upozornil nedávno i veřejný ochránce práv v rámci jiného šetření – viz zprávu o šetření ze dne 19. října 2022 sp. zn. 4684/2022/VOP/BJ; dostupné z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11574>.

Na totéž upozornila i bývalá veřejná ochránkyně práv ve Sborníku stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě II. [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2017, s. 52–53 [cit. 2023-05-05]; dostupné z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/sborniky_stanoviska/Sbornik_Rodina_a_dite-2.pdf.

²² V souladu s § 8 odst. 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.



Jediný pohovor s mladšími sourozenci OSPOD provedl poté, co ho na daný nedostatek upozornily zaměstnankyně Kanceláře veřejného ochránce práv v rámci šetření.²³ Navíc tak učinil v řízení o určení místa bydliště dětí, nikoliv o úpravu péče.

OSPOD pochybil, když nikdy nehovořil v průběhu dlouhotrvajícího sporu s mladšími sourozenci (nezjišťoval jejich přání, neseznamoval je s průběhem ani výsledky řízení). Mám za to, že tímto postupem OSPOD zcela rezignoval na dodržování jejich participačních práv v soudním řízení.

C.3 Podání návrhu na svěření Adama do ZDVOP

Stěžejní úlohou OSPOD je ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu.²⁴ OSPOD se ve svých krocích musí především řídit zájmem a blahem dotčeného dítěte, dále ochranou rodičovství a rodiny a vzájemným právem rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči.²⁵ Úmluva o právech dítěte definuje povinnost smluvních států zajistit dětem takovou ochranu a péči, která je nezbytná pro jejich blaho. Přitom musí brát zřetel na práva a povinnosti rodičů,²⁶ dítě má zároveň právo znát své rodiče a má právo na jejich péči.²⁷

OSPOD má řadu zákonných nástrojů, kterými zmíněné povinnosti může vykonávat. Mezi ně patří primárně preventivní a poradenská činnost a dále opatření sociálně-právní ochrany. OSPOD je povinen poskytovat rodičům pomoc při řešení výchovných či dalších problémů souvisejících s péčí o dítě, doporučovat odbornou poradenskou pomoc atd.²⁸

OSPOD je povinen vyhodnocovat, zda se jedná o ohrožené dítě, a po jeho vyhodnocení zpracovat individuální plán ochrany dítěte.²⁹ Může dále např. uložit povinnost využít odbornou poradenskou pomoc³⁰ či výchovná opatření například ve formě napomenutí či stanovení dohledu nad výchovou dítěte.³¹

Ke krajnímu řešení v podobě návrhu na odejmutí dítěte z péče rodičů lze přistoupit zpravidla až po vyčerpání výše zmiňovaných mírnějších opatření směřujících k obnovení narušených funkcí rodiny.³²

Právo na respektování rodinného a soukromého života patří mezi základní lidská práva každého člověka. Garantují jej jak mezinárodní, tak vnitrostátní předpisy. Na mezinárodní úrovni jej zaručuje například Úmluva o právech dítěte³³ nebo Evropská úmluva o lidských

23 OSPOD se tím zřejmě snažil odstranit svou předchozí nečinnost. Zároveň nerozporuji, že by místo bydliště nebylo pro dítě významnou záležitostí. V posuzovaném případě však šlo pouze o faktické rozhodnutí sporu rodičů o určení evidenčního údaje o trvalém pobytu dětí. Na děti toto řízení dopadalo jen okrajově, neboť se rozhodovalo mezi domácnostmi otce a matky, kdy děti měly fakticky v obou své zázemí, neboť se v nich střídaly pravidelně po týdnu.

24 V souladu s § 1 odst. 1 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

25 V souladu s § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

26 V souladu s čl. 3 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte.

27 V souladu s čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

28 V souladu s § 11 odst. 1 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

29 V souladu s § 11 odst. 3 písm. c) a d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

30 V souladu s § 12 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

31 V souladu s § 13 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

32 V souladu s § 13a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

33 V souladu s článkem 8 Úmluvy o právech dítěte.



právech,³⁴ na vnitrostátní pak Listina základních práv a svobod.³⁵ Základním prvkem rodinného života je soužití rodičů s jejich dětmi.³⁶ Dítě nemůže být odděleno od rodičů proti jejich vůli, ledaže by to bylo v jeho zájmu. V takovém případě by šlo o zákonem povolený a opodstatněný zásah do práva na rodinný život.³⁷ Zákony obecně umožňují zásah do tohoto základního práva ze strany státu, avšak pouze podle práva a v opodstatněných případech.

Návrh na svěření Adama do ZDVOP podal OSPOD poté, co Adam (již po několikáté) utekl namísto odchodu k otci. Adam odcestoval bez vědomí rodičů z Prahy do jižních Čech, kde žijí rodiče nového manžela matky. Spolužáka předtím požádal, aby předal pracovníkům školy dopisy, ve kterých uvedl, že takto nechce žít.

Po poledni ohlásila nevlastní babička jeho příjezd do jižních Čech. Adam uvedl, že nechce chodit k otci, opakovaně to sděluje a nikdo ho neposlouchá. Otec je na něj údajně zlý, často ho bije silou přes zadek a mluví nehezky o matce. Popřel, že by si chtěl ublížit.

OSPOD o situaci jednal s rodiči, a to na základě výzvy právní zástupkyně matky. Ti se dohodli, že matka převezme syna následující den do Prahy a předá ho otci po škole podle pravomocného rozhodnutí. Matka se zavázala, že se pokusí vyjednat brzký termín pro návštěvu Adama u psychiatra. OSPOD rodičům sdělil, že je bude kontaktovat kurátorka, a přislíbil, že osloví terapeutku s žádostí o zintenzivnění spolupráce s rodinou. OSPOD rodičům také sdělil, že „*případné umístění nezletilého je krajním řešením celé situace, a to v případě, že nezletilý bude pokračovat v útěcích a výše domluvené kroky selžou*“.

S Adamem OSPOD nemluvil. Brzký termín u terapeutky se mu následně nepodařilo vyjednat a kurátorka se s rodinou nespojila.

Následující den se matka snažila převést Adama do Prahy. Ten však odmítal jít k otci a s matkou to sdělili na Městském úřadě Vimperk. Zopakoval, že k otci nechce a nikdo neposlouchá jeho přání, je z toho nešťastný a neví, kam se obrátit, aby se dostal do matčiny péče. Už o tom řekl nebo napsal matce, otci, OSPOD, soudu, škole. Také sdělil, že pokud se bude muset vrátit k otci, znovu uteče.

Na toto pracoviště se vrátil následně znovu (utekl matce z auta poté, co mu sdělila, že ho podle domluvy s otcem odveze do Prahy a odpoledne předá). Adam tam sdělil, že raději půjde do nějakého zařízení než k otci.³⁸ Městský úřad Vimperk kontaktoval OSPOD s tím, že zvažuje podání návrhu na svěření Adama do péče matky. OSPOD tento krok odmítl. Uvedl, že nesouhlasí s tím, aby si Adam vynucoval své přání útěky. Ty jsou podle OSPOD tím jediným, co ho ohrožuje. OSPOD podal přes Městský úřad Vimperk matce informaci, aby dovezla syna do Prahy a ponechala si ho ve své péči. Otce pak požádal, aby informoval soud o nedodržení rozsudku a zdržel se vymáhání předání za asistence policie. Rodičům také sdělil, že situaci bude další den řešit.

34 V souladu s článkem 8 Evropské úmluvy o lidských právech.

35 V souladu s čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

36 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. února 2002 ve věci *Kutzner proti Německu*, č. 46544/99; dostupné na <http://hudoc.echr.coe.int>.

37 V souladu s čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

38 Dané vyplývá pouze z doplňujícího e-mailu sociální pracovníce Městského úřadu Vimperk zaslaného sociální pracovníci OSPOD. Protokol o jednání s Adamem s tímto obsahem není součástí spisové dokumentace Městského úřadu Vimperk, kterou jsem měl také k dispozici.



Daným řešením bylo vyhledávání vhodného zařízení pro umístění Adama mimo rodinu. OSPOD usiloval o umístění do psychiatrické nemocnice. Z důvodu plné kapacity blízkých i vzdálenějších zařízení následně oslovil několik diagnostických ústavů a středisek výchovné péče. Ani zde nenašel volné místo. Uspěl až u třetího zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které však nemá kmenového psychologa ani terapeuta a danou péči tak zajišťoval u stávajících odborníků (v režimu jejich volných kapacit).

OSPOD již s Adamem ani rodiči nemluvil a podal návrh na Adamovo svěření do ZDVOP.³⁹ Návrh zdůvodnil sdělením Adama, že raději než k otci půjde do zařízení. Rovněž odkazoval na zhoršení Adamova psychického stavu. Na doporučení pediatra vyšetřil totiž v únoru 2022 Adama psychiatr, který mu předepsal pro případ nahromadění úzkosti nárazovou medikaci. O péči terapeuta ani školního psychologa neměl OSPOD podrobné informace (o průběhu spolupráce, její četnosti ani závěrech). Vycházel pouze ze sdělení rodičů, která se rozcházela.

Rodiče pozval OSPOD ke společnému jednání až po výkonu rozhodnutí, který za asistence OSPOD proběhl ve škole. Rodiče o jeho průběhu dodatečně informoval.

Matka sama podala o den dříve než OSPOD návrh na předběžné opatření, aby otec strpěl pobyt Adama v její péči do konce školního roku. O jejím návrhu soud rozhodoval až po Adamově svěření do ZDVOP,⁴⁰ proto jej zamítl. OSPOD k návrhu uvedl, že je „lichý a nepřiléhavý“.

S ohledem na shora uvedené jsem dopěl k závěru, že OSPOD pochybil, když podal návrh na Adamovo svěření do ZDVOP ukvapeně. Nemohu hodnotit rozhodovací činnost soudů, které s ním souhlasily. Zjistil jsem však, že OSPOD před jeho podáním nesplnil svou povinnost vyčerpat všechna opatření, která mu zákon nabízí. Dané souvisí s mými výhradami uvedenými výše, kdy OSPOD v důsledku nevyhodnocení Adama jako ohroženého dítěte s rodinou cíleně nespolupracoval a se samotným Adamem nejednal. Podle mě mělo podání návrhu předcházet společné jednání rodičů i **Adama** na OSPOD, projednání všech možností podpory (včetně psychologické i psychiatrické krizové intervence), snaha OSPOD dovést rodiče k nastavení pravidel péče pro časově omezené období, ve kterém by se mohla situace za pomoci odborníků zklidnit (třeba i za cenu krátkodobého omezení péče otce), či zvážení dočasné péče jiné fyzické osoby. Připouštím, že je možné, že by se rodiče s Adamem neshodli na žádném vhodném řešení. OSPOD to však ani nevyzkoušel, tedy nedostal své povinnosti vyčerpat všechna mírnější opatření k nápravě narušených funkcí rodiny předtím, než navrhl nejradikálnější zásah do práva dítěte na péči jeho rodičů, tedy odebrání dítěte z jejich péče. **Sdělení Adama, že chce jít raději do zařízení, považuji pouze za důsledek bezvýchodnosti jeho situace a chybějících informací o možnostech řešení.**

C.4 Komunikace OSPOD s rodiči a nestrannost postupu OSPOD

OSPOD má postupovat v zájmu dítěte a jeho nestranný přístup k oběma rodičům je nezbytným předpokladem řádného výkonu sociálně-právní ochrany dětí i kolizního opatrovnictví.⁴¹

39 Formou tzv. rychlého předběžného opatření na základě § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

40 V případě návrhů rodičů na předběžné opatření má soud na rozhodnutí 7 dnů [podle § 75c odst. 2 a 76 odst. 1 písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu], zatímco o návrhu OSPOD musí rozhodnout bezodkladně, výjimečně ve lhůtě delší než 24 hodin (podle § 452 a 456 zákona o zvláštních řízeních soudních).

41 V souladu s § 5 zákona a sociálně-právní ochraně dětí.



Součástí spisové dokumentace OSPOD jsou mimo jiné záznamy o jednání s rodiči.⁴²

Sociální pracovníci a pracovníce OSPOD by měli vystupovat kultivovaně, dbát na odpovídající verbální i neverbální komunikaci a vykonávat svou funkci s nejvyšší mírou slušnosti a porozumění.⁴³ Při jednání se nesmí nechat ovlivnit pozitivními či negativními vztahy ke konkrétní osobě.⁴⁴

Většina komunikace OSPOD směřující k rodičům byla zasílána e-mailem, a to oběma rodičům. Žádný záznam nesvědčí o tom, že by se sociální pracovníce OSPOD chovala nevhodně nebo postupovala zaujatě.

K osobním jednáním si OSPOD předvolával oba rodiče. Ve spisové dokumentaci OSPOD vede záznamy o jednáních, které oba rodiče podepsali a neuplatnili k nim žádné výhrady. Audiozáznamy jednání nikdo nepožíval.

Ve spisové dokumentaci dětí jsem tedy nezaznamenal, že by OSPOD komunikoval s rodiči odlišně či otci poskytoval více prostoru.

Jedinou pochybnost mám ohledně důvodnosti vyhovění žádosti otce o změnu klíčové sociální pracovníce. Je pravda, že k tomu vedení OSPOD bez dalšího přistoupilo. Zatímco v případě následných stížností matky tak již neučinilo. Okolnosti změny navíc nejsou skutkově jednoznačné. V této souvislosti musím zdůraznit, že není povinností OSPOD vyhovět každé žádosti rodičů o změnu sociální pracovníce/sociální pracovníka.

C.5 Vedení spisové dokumentace

C.5.1 Časová nesouslednost

Spisová dokumentace vedená o dítěti by měla být řazena chronologicky.⁴⁵

Při studiu spisové dokumentace dětí jsem narazil na častou časovou nesouslednost.

C.5.2 Odmítnutí nahlížení do spisu

Rodiče, kterým náleží rodičovská odpovědnost, mají právo nahlížet do spisové dokumentace vedené OSPOD.⁴⁶ Výjimku z tohoto pravidla tvoří mimo jiné dokumenty vedené jako podklad pro zpracování spisové dokumentace (v tzv. zvláštní složce)⁴⁷ a dokumenty, o kterých OSPOD odůvodněně rozhodne, že není v zájmu dítěte je předložit k nahlížení.⁴⁸

OSPOD vede dopis Adama postoupený školou v prosinci 2019 jako součást spisové dokumentace (na listech 83–84). Přesto jej odmítl předložit rodičům na jejich žádost při jednání. Skutečnost, že rodiče neznají přesné znění dopisu, se následně odráží dále ve spisu v jejich písemných vyjádřeních.

Postup OSPOD je v rozporu se zákonem zakotveným právem rodiče nahlížet do spisové dokumentace. Pokud se OSPOD domníval, že není v Adamově zájmu seznámit rodiče

42 V souladu s § 55 odst. 2 ve spojení s § 54 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

43 V souladu s článkem 3 Etického kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy.

44 V souladu s článkem 4 Etického kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy.

45 V souladu s § 12 odst. 8 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby.

46 V souladu s § 55 odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

47 V souladu s § 55 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

48 V souladu s § 55 odst. 6 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.



s obsahem jeho dopisu, měl rodiče řádně poučit o svých důvodech, případně dopis vést odděleně ve zvláštní složce. S ohledem na obsah dopisu by byl tento postup ospravedlnitelný. Bylo pouze na dobré vůli rodičů, že akceptovali důvěrnost dopisu.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám tajemníkovi Úřadu městské části Praha 6 a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv ho žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž paní A., z jejíhož podnětu bylo šetření zahájeno. O průběhu šetření informuji rovněž starostu městské části Praha 6.

Brno 6. června 2023

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv
(podepsáno elektronicky)